

ELS CASTELLS DE BLANES I PALAFOLLS I EL VESCOMTAT DE CABRERA, EL SEGLE XIV

En finalitzar el segle XIV, els vescomtes de Cabrera, amb l'adquisició de la plena sobirania sobre els castells de Blanes i Palafolls, perfeccionaren el domini de la conca del Tordera i afermaren la seva projecció vers el litoral. Si des del segle XIe havien compartit la jurisdicció sobre la conca amb la família Umbert, que posseïa una important cadena de castells —Les Agudes, Miravalls, Montclús, Palafolls i Montpalau—¹ des del Montseny fins el mar, en crear-se el comtat d'Osona, el 1355, res no quedava d'aquell patrimoni, més que el castell de Palafolls, el qual, uns anys després, seria també incorporat a la casa de Cabrera. Tal com es desprèn d'un document publicat per Antonio Pladevall,² la rama menor dels Cabrera³ posseïa liavors, en aquella zona, en franc alou, els castells de Montsoriu —cap de la vegueria del vescomtat—, d'Argimont —que estava subinfeudat als Vilademany, senyors del castell de Farners—, de Sant Iscle, Montclús i Montpalau, a més d'altres castells a les Guilleries i plana de Vic. Tenia, a més, en feu pel rei el castell de Montnegre i, per l'ordre de l'Hospital, els de Miravalls i Les Agudes. Quant al castell de Palafolls, sembla insinuar-se una jurisdicció eminent, de tipus històric, ja caiguda en desús; i, respecte al de Blanes, l'esmen-

¹ Han estat importants per a l'estudi dels castells de la conca del Tordera, les aportacions de les obres: *Els castells catalans* [Barcelona, Dalmau], I i III; i les «Circulars del Archivo Histórico y Museo Fidel Fita», Arenys de Mar, I (1959), VII (1960), XII (1962), XV (1962) i XXII (1966); que amb tant d'encert dirigí J. M. PONS GURÍ. Vegeu també les obres de V. COMA SOLEY, M. DE RIQUER i L. MONREAL.

² A. PLADEVALL, *El comtat d'Osona a mig segle XIV*, Barcelona, 1972, p. 23.

³ Ens referim als descendents de Ramon de Cabrera, senyor d'Anglès i de Brunyola, i germà de Guerau VI, que heretaren el vescomtat de Cabrera. Cf. S. SOBREQÜÉS, *Els barons de Catalunya*, Barcelona [1957], Arbre genealògic dels Cabrera.

tat document fa constar que la jurisdicció civil pertanyia a la família homònima.⁴

Certes ambigüitats que apareixen a l'entorn d'ambdós castells m'han induït a resseguir les petjes documentals, per tal de plantejar, de bell nou, d'una manera més aproximada, la seva respectiva situació jurisdiccional, tot ampliant amb algunes notes marginals les línies històriques ja conegudes dels estudiosos.⁵

EL CASTELL DE PALAFOLLS I LA VILANOVA

Els autors d'«Els castells catalans»⁶ conclouen que una de les rames dels Umbert l'establí definitivament al castell de Palafolls, el nom del qual adoptà la família. Sota el govern dels Palafolls, l'extens districte territorial del castell evoluciona i progressa considerablement. De l'antic burg adossat al peu de la fortalesa, en sorgí el plançó marítim de la Vilanova (actual vila de Malgrat), impulsada per una àmplia carta de població, atorgada el 1373 pels esposos Guillem i Gueraua, que concedia unes condicions molt favorables als nous veïns: franquesa emfitèutica dintre dues generacions, desgravació de la taxa de redempció de les dones, tant solteres com casades, protecció a la pesca i bon nombre de facilitats comercials.⁷

Fou important, sobretot, la vida marinera. Al port hi havia instal·lat un carregador i el senyor del castell percebia l'impost del ribatge, del qual n'era col·lector una «castlanus maris». Precisament, sobre els drets marítics hi hagué una qüestió entre el procurador fiscal i el batlle de Palafolls, que donà lloc a una sentència, en 1374.⁸ Una certa prosperitat oferien també les terres de conreu, dedicades a grans, oliveres i vinyes, entre boscos abundants en caça. Una sòlida infraestructura de recs, sínies i rescloses alimentava els molins

⁴ A. PLADEVALL, ob. cit.

⁵ Un resum de l'estat de la qüestió fou donat per l'autor del present article en una conferència pronunciada dintre el cicle organitzat per «Asociación española de Amigos de los Castillos» (Barcelona, 11-II-1975).

⁶ *Els castells catalans*, I, pp. 666-702. Article dedicat al castell de Palafolls, redactat per P. CATALÀ i RÓCA, J. M. OLIVER i M. BRASÓ.

⁷ J. M. FONT RIUS, *Cartas de población y franquicia de Cataluña*, Madrid-Barcelona, 1969, I, p. 562.

⁸ ACA, C. r. 925, f. 211.

fariners.⁹ Les rendes del castell, entre els ribatges, censos, tasques, delmes i drets del forn, si bé no eren quantioses, eren molt segures.¹⁰

La jurisdicció senyorial comprenia Palafolls, amb els llocs de S'Avanell i S'Auguer, i la Vilanova; i dins el terme hi havia algunes «domus» o cases fortes, tals com les de Camós, Colomers, Albertí, dita de Sant Julià, i la roca de Rabinat. Un membre d'aquesta última família, Pere de Rabinat, obtingué en feu la vegueria vescomtal, quan fou ocupada per la corona (1367).¹¹ Un homònim Pere de Rabinat consta com a cortesà de Guillem de Palafolls, ja senyor de Farissa.¹²

Desconeixem els motius que induïren Guillem de Palafolls, uixer d'armes i conseller del rei Pere III, a comprar el castell i la vila aragonesa de Farissa, actual Ariza. Tal volta, la política integradora empresa pels Cabrera després de la restitució dels béns del Gran Privat —llevat del comtat d'Osona— al seu nét Bernardí, situaren els dominis històrics dels Umbert-Palafolls en una situació difícil. El cert és que, el 31 de març del 1381,¹³ Guillem de Palafolls vengué el seu castell al rei i, el 31 de maig següent, comprà a la corona el feu de Farissa, amb les aldees de Monreal, Ambit, Bordalba, Anconcell, Pozuel y Cabrafuent —més els drets del peatge de Calatayud, que valien 2.500 sous jaquesos y que rebia l'alcaid del castell—, per la considerable suma de 30.000 lliures barcelonines.¹⁴ El 26 de març de l'any següent el rei comissionà Domingo Lòpez Sarnes, batlle general d'Aragó, per tal de donar possessió al nou senyor, segons els usatges i constitucions de Barcelona.¹⁵ Un mes després, l'alcaid del castell, Diego García de Vera, rebé l'ordre de proporcionar-li armes i forniments.¹⁶ El llinatge dels Palafolls es trasplantava, doncs, a la vall del riu Jalón, on es transformaria, curiosament, en la família Palafox, de tanta anomenada.

⁹ ACA, C. r. 1.003, f. 9.

¹⁰ El mes d'octubre de 1392, Pere Mollet vengué a Bernat Jalpi els ribatges de la mar dels castells de Palafolls i de Blanes per 583 florins. ACA, N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1391-1395, f. 111.

¹¹ ACA, «Libro de enagenaciones del Real Patrimonio, en Cataluña», II, f. 384 v.

¹² ACA, N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1403-1404, f. 70 v.

¹³ ACA, C. r. 1.003, f. 9.

¹⁴ ACA, C. r. 1.001, ff. 176-186.

¹⁵ ACA, C. r. 1.001, f. 189.

¹⁶ ACA, C. r. 1.274, f. 38.

El dia 14 de setembre de l'any 1382, el rei vengué el castell de Palafoolls, amb totes les seves jurisdiccions, a Bernardí de Cabrera, per la indicada quantitat de 30.000 lliures,¹⁷ que sumades a les anteriors, donen l'esplèndida xifra de 60.000 lliures barcelonines, de les quals deu restar-se el preu de la compra reial del castell de Palafoolls, que desconeixem, però que cal suposar inferior. De no ésser així i la operació doble no tingués una motivació econòmica, fora difícil d'esbrinar la causa que mogué el rei Pere III a desprendre's tan promptament d'un castell que acabava d'adquirir. Tanmateix, el fet de que l'operació es realitzés per mitjà d'una carambola, sembla encobrir un joc d'interessos convinguts.

EL CASTELL I LA VILA DE BLANES

Si ens cenyim a les notícies més documentades, el castell de Blanes, junt amb els de Gironella, o força de Girona, Cabrera i Argimont, integrà el patrimoni bàsic dels Cabrera, vescomtes de Girona, que el reberen en feu dels comtes de Barcelona. Dos documents explícits són els juraments de fidelitat prestats per Ponç Guerau a Ramon Berenguer I (1050-1076),¹⁸ i per Guerau Ponç a Ramon Berenguer III (17 febrer 1106).¹⁹ De fet, però, ja des d'una època remota, el castell i la vila de Blanes estaven sotmesos a la influència d'altres jurisdiccions, més o menys episòdiques, el nivell i el contingut de les quals és difícil de precisar. En primer lloc, cal anomenar els drets de la mitra de Girona, que es manifesten en un document, per al qual la comtesa Ermessenda restituí al bisbe de Girona, Berenguer Wilfred, la jurisdicció sobre el castell de Blanes i l'església de Pinedà, entre d'altres (1051-1058).²⁰ Per altra part, en la dotzena centúria, comencen d'entrar en el complex joc del domini del castell les cases de Cartellà i de Blanes. En efecte, segons Josep M.^a d'Alós, Pere Galceran de Castellà casà, en primeres núpcies, amb Beatriu de Foxà, i en segones, amb Ermessenda, filla d'Arnau Gui-

¹⁷ ACA, C. r. 1.003, f. 9.

¹⁸ *Liber feudorum maior*, Ed. F. MIQUEL, Barcelona, 1945-1947, I, p. 425. Cf. *Els castells catalans*, III, p. 354.

¹⁹ *Ibidem*, I, p. 430. Cf. *Els castells catalans*, III, p. 355.

²⁰ A. BOTET I SISÓ, *Cartulari de CarlesMany*, «Bol. Real Academia Buenas-letras de Barcelona», III, p. 329.

llem de Cartellà, senyor de Salt, i d'Ermessenda, filla, aquesta, de Berenguer de Massanet i de Dolça de Blanes, presumpta senyora del castell.²¹ Fos per aquesta última herència, que apareix poc documentada, o per una possible vinculació amb l'esmentat bisbe de Girona, el cert és que els Cartellà posseïren, almenys, una part de la jurisdicció del castell de Blanes, de la qual disposen lliurement. Així s'explica que, en un document del 1250 —conegut per una font notarial molt digna de crèdit—, Galceran de Cartellà, fill del referit Pere Galceran, infeudés el castell de Blanes a Bernat de Pineda.²² Molt significativa és la permuta feta davant del rei Jaume I, entre Guerau de Cabrera, d'una part, i Arnau Guillem de Cartellà, i Bernat de Pineda, de l'altra, d'uns feus que no coneixem amb exactitud.²³ Els drets jurisdiccional dels Cartellà, per bé que no fossin salvats en les transmissions successives del nostre castell, s'esmenten encara en les referides constitucions de la creació del comtat d'Osona.²⁴

Més obscur és, encara, el paper jugat per la família Blanes, que tanta literatura vindicatòria ha produït, i els orígens de la qual pertanyen a la llegenda. Deixant de banda l'anomenada Dolça de Blanes i de Cartellà, suposada senyora del castell vers el segle XII, i si preterim el nom de l'escrivà d'Alfons el Trobador, Pere de Blanes (1186-1194),²⁵ la vinculació del qual amb la nostra família desconexem, el primer personatge documentat d'aquell llinatge sembla ésser Guillem de Blanes, que el 6 de juny del 1199 sotscriu —al costat de Martí de Canet i de Ponç de Montsoriu— el jurament de fidelitat de Guerau de Cabrera al rei Pere I pels castells de Girona, Argimont, Montpalau, Estopanyà i Falcs, entre d'altres.²⁶ El mateix Guillem de Blanes sembla ésser l'atorgant que figura, en segon lloc, al costat d'un Guerau de Cabrera, en un privilegi d'exenció de questia conce-

²¹ J. M. DE ALÓS, *La casa de Cartellà...*, «Revista de Historia y de genealogía española», VII, 1918, p. 393.

²² Document núm. 3.

²³ *Ibidem.*

²⁴ A. PLADEVALL, ob. cit. «El comte a en lo dit castell dret de castell e dret de comdat, pero diu senyor de Cartaya que en Blanes ten la meytat del dit castell de Blanes per ell...».

²⁵ J. CARUANA, *Itinerario de Alfonso II de Aragón*, en «Estudios de la Edad Media de la Corona de Aragón», VII, pp. 73-298, *passim*.

²⁶ *Liber feudorum maior...* I, p. 439; Cf. *Els castells catalans*, III, p. 356.

dia als blanencs i que, segons la fonamentada opinió de Josep M. Pons Guri, cal situar dins el primer terç del segle XIII.²⁷ En aquella època, sembla coexistir, per tant, a l'entorn del castell una doble pressió jurisdiccional constituïda pels binomis Cabrera-Blanes i Cartellà-Pineda.

Durant el segle XIV, s'operen uns canvis en la situació respectiva dels antics senyors. En primer lloc, s'elimina pràcticament la influència dels Cartellà i dels Pineda, mentre que els Blanes progressen vers la plena potestat del castell homònim. En segon lloc, el rei es desprèn dels últims drets alodials que li restaven, amb la qual cosa el castell de Blanes queda constituït en franc alou i no requereix la investidura reial.

Hi hagué un període previ, fins el 1348, en què els Cabrera tenen la vila i el castell per el rei, essent els Blanes subfeudataris dels vescomtes. La primera clàusula ve confirmada per les successives cèdules reials que, entre el 1300 i el 1311, obliguen Ponç Huc d'Empúries de donar potestat pel castell de Blanes, que té en feu per la corona.²⁸ I la segona, per l'afirmació explícita, continguda en un procés de l'any 1346, entre la vila de Blanes i els magistrats barcelonins, de que en Guillem de Blanes té el feu homònim per en Bernat de Cabrera, el qual el té pel rei.²⁹ La capbreuació realitzada per en Guillem de Blanes, aquell mateix any, sembla implicar, tan sols, un domini directe, de tipus jurisdiccional o no, sobre alguns emfiteutes.³⁰

Dos anys després, s'inicia el segon període amb una doble transmissió del castell i la vila de Blanes. En la primera d'elles, el rei Pere el Cerimoniós vengué a Ponç de Cabrera, per 20.000 sous, «potestatem et omnem ius feudalem quam et quod, ex nostre regie prehemencie dignitatis vel alias quovismodo, habebamus et habere debebamus ac nobis pertinebat in castro et villa de Blanis et eorum terminis».³¹ La venda es féu a carta de gràcia per cinc anys, el 24 de

²⁷ J. M. PONS I GURÍ, *Llibre de la universitat de la vila de Blanes*, Blanes, 1969, p. 17.

²⁸ ACA, C. r. 116, f. 298 i r. 239, f. 135.

²⁹ Ordre a Bernat Bertó, procurador reial, de prendre la potestat del castell de Blanes, per mor d'una injúria feta al lloctinent de la ciutat de Barcelona. ACA, C. r. 1.477, f. II v.

³⁰ *Els castells catalans...*, III, p. 359.

³¹ ACA, C. r. 887, f. 77.

març de 1348, si bé el 5 d'octubre següent, el rei renunciava al seu dret de retracte, en consideració als mèrits del pare del comprador.³² En un dels documents produïts, s'explicava: «quod quidem castrum Guillelmus de Blanes et sui pro vobis et vestris tenent, et vos et vestri pro nobis et nostris tenebatis insolidum».³³ Hem parlat d'una doble transmissió. En efecte, el 27 de març d'aquell mateix any, la cancelleria reial autoritzà la venda feta anteriorment per Ponç i Bernat de Cabrera a Guillem de Blanes, per la quantitat de 10.000 sous barcelonins.³⁴ La circumstància de que la cessió el fes a carta de gràcia per tres anys indueix a creure que, en realitat, l'operació es reduí a una mena de préstec monetari, per tal de sufragar les despeses de l'abans dita compra per part dels Cabrera. Així i tot, aquella és la primera prova documentada d'un plena jurisdicció dels Blanes sobre el castell, ja que la pretesa compra feta abans d'aquella data per Guillem de Blanes adduïda per Roig i Jalpí, ha d'ésser desestimada.³⁵ Tanmateix, tot i acceptant que els Cabrera exercissin el dret de retracte, la situació jurisdiccional no queda gens clara, i així ho constanten les esmentades «Constitucions dels castells», redactades el 1358, pocs anys després de l'erecció del comtat d'Osona. En elles s'afirma que el castell de Blanes és un alou franc del comte d'Osona (Bernat III de Cabrera), en el qual posseeix la «jurisdictio alta e baixa, salvant que en Blanes y a jurisdictio civil e no tota, en alguns».³⁶ Conservaren, realment, els Blanes, l'esmentada jurisdicció civil paral·lelament a la més alta dels Cabrera?³⁷ A rel de l'expropiació dels béns dels dissortat almirall Bernat de Cabrera, el 1367, foren enviades, per el batlle general Pere Ça-Costa, unes cèdules a tots els feudataris del vescomte, per les quals se'ls conminava a presentar els títols que posseïen. És curiós d'observar que en elles s'al-

³² *Ibidem.*

³³ ACA, C. r. 991, f. 159 v.

³⁴ *Ibidem*, f. 158 v.

³⁵ La notícia és recollida, no sense prèvies reserves, pels autors de *Els castells catalans...*, III, p. 359. Resulta bon xic anacrònic que ROIG I JALPÍ contabilitzin el preu en escuts. La refusa també V COMA I SOLEY, *Santa Maria de Blanes*, Barcelona, 1941, p. 45.

³⁶ A. PLADEVALL, *ob. cit.*, p. 27.

³⁷ Fem notar la complexitat jurídica d'aquest cas, ja que, segons el Dr. L. G. VALDEAVELLANO, la jurisdicció baixa tenia certa correspondència amb la civil. Cf. *Curso de historia de las instituciones españolas...*; Madrid (1968), pp. 580-581.

ludeix clarament a una transmissió del feu, realitzada sense l'obligat consentiment reial³⁸ La qual cosa indueix a pensar en unes transferències fetes, sota mà, per part dels funcionaris del vescomte, per tal de conservar alguns amics fidels dintre el naufragi. Entre ells hi figura en Ramon de Blanes. Era aquest fill d'un altre Ramon de Blanes i de Blanca de Palau, la qual, en quedar-se vídua ingressà al monestir de Valldonzella, deixant dos fills: Ramon, casat amb Sivilla de Juyà, i Graïda, que enmaridà amb Antoni de Torrelles. No deixa de sorprendre que aquest Ramon o Pere Ramon de Blanes es tituli, en els documents, senyor del castell i de la vila, fins i tot després del conveni signat el 22 d'octubre del 1372, per a restituir el vescomtat de Cabrera a Bernardí, nét del Gran Privat. Així, el 15 de gener de 1373, el rei li concedí, com a senyor de la vila, que pogués imposar una sisa sobre el pa, el vi i altres mercaderies.³⁹ En 1380, per mitjà del seu batlle, elevà una protesta per una crida indeguda, feta en el seu terme pel batlle vescomtal de Tordera.⁴⁰ Però aquest domini dels Blanes —segons semblen indicar les fonts— ni fou complert,⁴¹ ni durador. Ja que, en la desena dels vuitanta, el castell de Blanes revertirà «ex pleno iure» a la casa de Cabrera, junt amb el de Palafolls. No he pogut trobar el document de la transmissió, però sí dues referències posteriors, corresponents a l'any 1390, del conveni signat entre Bernardí de Cabrera i els síndics d'Hostalric, Blanes, Vidreres, Palafolls, Montpalau, Tordera, Sils, Maçanet, Arbúcies, Montclús, Anglès i Osor, per tal de pagar el delme, o «dehén», ofert generosament per a la redempció dels castells de Palafolls i de Blanes i per a la lluçió d'uns censals.⁴²

³⁸ Doc. núm. 1. Els altres destinataris de les lletres són: Bernat de Vilademany, pel castell d'Argimont, P. de Milany, G. de Palafolls, R. de Cartella, G. R. de Lloret, A. Des-Colomers, R. d'Hostalrich, A. de Camós, B. de Pineda, P. de Rabinat, G. de Manola, Asbert Ça-Tria, Simon de Castellet, A. de Canet, G. de Montcorb, Hereu de Puiggrosell, de Tordera, tenedor de la casa de Vilardell, Francesc de Malla i Guerau de Gualba, pel castell de Montnegre.

³⁹ Doc. núm. 2.

⁴⁰ ACA, N. Blanes, Guillem de Pas, 1379-1380, f. 59 v. El document és del 17 d'agost.

⁴¹ El 22 de gener de 1373, Bernardí de Cabrera, en recobrar el Vescomtat, confirmà les franqueses concedides als blanenes. Cf. J. M. PONS I GURÍ, ob. cit., pàgines 157-160.

⁴² ACA, N. Blanes, Jaume Des-Puig, 1385-1404, ff. 50-54; i J. M. PONS I GURÍ, ob. cit., pp. 161-168.

Així, doncs, Bernardí de Cabrera, després de recobrar el vescomtat, l'arrodoní encara amb el domini efectiu sobre els castells alludits, i s'inicià llavors un nou període en aquella comarca. Com és sabut, Bernardí intervingué decididament en la campanya de Martí el Jove a Sicília, on aportà un estol de cent velers, per a aplegar el qual degué empenyar els seus estats per la considerable suma de 150.000 florins.⁴³ Fins la seva mort, ocorreguda vers el mes d'octubre de 1423,⁴⁴ el vescomte va romandre a Itàlia. Tanmateix, durant la seva absència, el vescomtat —que estava governat per un lloctinent general, a imitació del Principat— rebé una organització sòlida i coherent. Prenent com a font la documentació notarial d'aquells anys, he pogut establir una nòmina dels oficials i del personal de la cort dels Cabrera que, malgrat sigui incompleta, pot ser d'algun interès.

Regent del vescomtat: Pere de Planella (1389).⁴⁵

Procurador general: Bernat Albertí (1385).⁴⁶

Ramon de Reixac (1402).⁴⁷

Jutge ordinari del vescomtat: Jacme Simó (1401).⁴⁸

Guillem Regut (1388).⁴⁹

Collector de rendes: Bernat Boades (1423).⁵⁰

Castlà de Blanes: Guillem Sala (1403).⁵¹

Pere Duray (1411).⁵²

Castlà de Palafolls: Pere Mateu (1404).

Castlà de mar: Bernat Des-Puig (1401).

Guàrdia de mar: Guillem Tarascó (1401).

⁴³ S. SOBREQÜÉS, *Els barons de Catalunya*, Barcelona (1957), p. 174.

⁴⁴ El 2 d'octubre de 1423, el notari de Blanes, Joan Manresa, consignà la notícia en un protocol. ACA, N. Blanes, JOAN MANRESA, 1422-1426, f. 34 v.

⁴⁵ ACA, N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1388-1389, f. 8.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 9 v.

⁴⁷ ACA, N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1385-1404, f. 22 v.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 34.

⁴⁹ ACA, N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1387-1388, f. 61 v.

⁵⁰ ACA, N. Blanes, Joan Manresa, 1422-1426, f. 32 v.

⁵¹ ACA, N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1402-1404, f. 30 v.

⁵² ACA, N. Blanes, Joan Manresa, 1411-1412, f. 17.

*Batlles locals:**d'Anglès:* Dalmau Ça-Rovira (1388).⁵³*d'Arbúcies:* Bernat Des-Pla (1388).⁵⁴*de Blanes:* Pere Mollet (1389-1403).⁵⁵*d'Espinelves:* Francesc Ferrer (88).⁵⁶*de Montpalau:* Andreu Castelló (1388).⁵⁷*d'En Orri:* Pere Verdaguer (1388).⁵⁸*de Palafolls:* Bernat Jutglar (1388).⁵⁹Guillem Des-Clapers (1404).⁶⁰*de Riudarenes:* Romeu de Busquets (1388).⁶¹*de Sils:* Vidal Guitart (1388).⁶²*de Tordera:* Guillem Riba (1388).⁶³

Personal de la casa dels Cabrera: Joan Isbert, Joan Jalpí, Ramon de Mallorca, Jaume Martorell, Joan Negra (de Borgonya), Joan Sbert, Antoni Terpuny, Miquel Torres.

Sota el govern de Bernardí de Cabrera, Blanes i Palafolls, passada ja l'amenaça dels atacs genovesos al litoral, gaudiren d'una sempre creixent prosperitat econòmica. La pesca sembla haver conservat el seu lloc primordial. L'artesanat és floreixent: gran nombre de forans acudeixen a Blanes amb un contacte d'aprenentatge de teixidor o de ferrer. I el comerç de draps adquireix una relativa importància. Sobresurten, en aquest ram, Pere Tapiola i Pere Almugàver, que serveixen no pocs clients de l'interior. El port de Blanes és visitat per naus viscaïnes, castellaness i mallorquines. S'activen les obres del palau dels Cabrera, amb motiu de les quals desembarquen

⁵³ ACA, N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1387-1388, f. 11.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 66 v.

⁵⁵ ACA, N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1388-1389, f. 94; — 1302-1304, f. 20.

⁵⁶ ACA, N. Blanes, Jacme Ferrer, 1387-1388, f. 58.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 42.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 63 v.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 13.

⁶⁰ ACA, N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1403-1404, f. 29.

⁶¹ ACA, N. Palafolls, Jacme Des-Puig, 1391-1394, f. 58 v.

⁶² ACA, N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1387-1389, f. 34.

⁶³ *Ibidem*, f. 65.

sovint al port els nòlits de rajones o pedres,⁶⁴ i que es convertirà en la mansió capdal de la família. Segons tota versemblança, hi visqueren, en els anys pupillars, els infants de Bernardí de Cabrera, primer comte de Mòdica.⁶⁵

DOCUMENTS

1

1367 novembre 6, Barcelona.

El batlle general, Pere Ça-Costa, a Ramon de Blanes: el conmina a presentar el títols dels feus que tenia pel vescomte de Cabrera i que li foren transferits sense llicència reial.

A l'honorat lo hereu d'en Ramon de Blanes, donzell, de nos, en P. Ça-Costa, etc. [batlle general], e en Jacme de Vallsecha etc. [licenciat en leys, conseyllers del senyor rey e procuradors dels feus seus en Cathalunya]: salut e honor. Com haiam entes que lo castell de Blanes e altres feus, que vos teniets per vescomte de Cabrera, sien en vos estats alienats etc. ut supra. [e transportats sens ferma e consentiment del senyor rey, per qui.s tenen per raho del dit vescomdat de Cabrera, que.l dit senyor a mans sues te per occupacio d.aquen per ell feta; e nos, per la dita alienació anentar poguessem a fer empara real dels dits feus. Empero, volents-nos haver benignament en aço sens preiudici del dret del dit senyor rey, per ço, per tenor de la present contrastant a la alienació demunt dita, dehim' vos que, dins spay de .VIII. dies apres que la present vos sera presentada següents, per vos o per vostre procurador sofficient, monstrets denant nos, en la ciutat de Barchinona, les cartes o títols que havets dels dits feus e façats per aquells ço que fer deyiats. En altra manera, passat lo dit terme, nos anentariem a fer empara real dels dits feus e dels drets d.aquells, e en altra manera, segons que de dret e usatge de

⁶⁴ El 25 d'abril de 1391, Antoni Artigues firmà un rebut de 88 sous a Pere Mollet, «operarius palacii», per una barca de pedres; una altra barca fou portada per Nino Tarronya, de Mallorca. ACA, N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1391-1394, ff. 19 i 94 v.

⁶⁵ El 10 de març de 1412, Ramon de Mallorca estengué un rebut de 656 lliures i 15 sous, a favor de Domingo Ros, capellà d'Hostalrich i collector de les rendes del vescomtat, per la manutenció i vestit de Bernat Joan de Cabrera i dels seus germans. ACA, N. Blanes, Joan Manresa, 1411-1412, f. 48.

Barchinona a usança e costuma de Cathallunya sera feedor]. Scrita, u ut supra. [en Barchinona, a .VI. de noembre anno a nativitate Domini .M^o.CCC^o.LX°.VII°].

Fon presentada la dita letra al batle de Blanes per lo dit correu, empero no li fo liurada per ço com lo dit batle no la volgue reebre; e la dita presentacio li fo feta dicmenge, a. V. de deembre.

Semblant letra fo feta lo dit dia e any a l. honrat en G. de Palafolls, donzell, per los feus que tenia per vescomte de Cabrera.

Fon presentada la dita letra e liurada per lo dit correu al jutge de Palafolls, personalment atrobat en lantrada del dit custell, dicmenge, a. V. de deembre lany demunt dit.

ACA. RP. Bg. 1/D. 4, f. 7 v.

2

1373 gener 15, Barcelona.

El rei Pere III faculta a Ramon de Blanes per a imposar una sisa sobre certes mercaderies, per tal de reconstruir els murs de la vila i del castell de Blanes.

Nos, Petrus, etc. Cum locus de Blanis sit muris multum debilibus circuitus ipsique debiles muri et eiam castrum ipsius loci ad ruinam continuam minentur corruerentque in maiori parti, ut inde certificationem plenariam habuimus nisi /eisdem/ magna reparacione et celeri succurreretur, et expediat multum ut locus ipse, qui notabilis est et in maritimis constitutus, muris defensabilibus circuat, et in dicto castro opera necessaria fiant, ne ab inimicis per mare intercipi possit, defectu defensionis, nam possent, quod absit, abinde dicti inimici aliis locis nostris Cathalonie dampna multiplicia inferre; vosque, fidelis noster Raymundus de Blanis, domicellus, filius et heres Raymundi de Blanis, quondam, cuius est dictus locus, ad hec sufficere absque vestro evidenti incomodo nequiretis, et hoc nedum commodum vestrum et habitancium in dicto loco respiciat, sed aliorum locorum plurimorum vicinorum eidem cupientes locum ipsum et eiam dictum castrum defensabilia reddi, ut ab ipsorum inimicorum, cum casus acciderit, insultibus viriliter defendatur: tenore presentis, concedimus vobis, dicto Raymundo et tutori seu curatori vestro, ut in dicto loco per quinque annos, a data presentis inantea continue subsequentes, super pane, vino, carnibus, piscibus et cuiuslibet rebus, mercibus atque bonis emendis, vendendis vel alias inibi distrahendis possitis impositionem et sisam, prout volueritis imponere, statuere et ordinare, eamque exigere et levare ac recipere, vel exigi, recipi et levare facere per deputandum seu deputandos a vobis vel, si malueritis, in encanto publico vendere seu vendi facere in una vel

pluribus vicibus plus dantibus seu offerentibus pro eandem. In qua siquidem impositione seu sisa nedum habitantes in dicto loco et terminis suis contribuere teneantur, sed etiam quilibet extranei venientes et declinantes ad ipsum, ementes vel vendentes ibidem. Sub condicione tamen vobis facimus concessionem presentem, ut pecuniam ex predictis quomodolibet perventuram, deductis expensis propterea necessario fiendis et salariis collectorum ipsius, in opere et refectione castrum et murorum dicti loci, ut volueritis, convertere habeatis, et infra .IIIIor. menses immediate post pretericionem ipsorum quinque annorum thesaurario nostro vel cui ipse voluerit rationem et computum reddere indilate. Mandantes per hanc eandem gubernatori nostro generali et eius vices gerenti in Cathalonie, ceterisque officialibus nostris presentibus et futuris, quod concessionem nostram huiusmodi et quecumque superius contenta vobis, dicto Raymundo, teneant et observent et teneri ac observari inviolabiliter faciant per quoscumque, et contra non faciant vel veniant aliqua ratione. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo pendenti munitam. Datam Barchinone, XV^a die iunii anno a nativitate Domini .M^o. CCC^o LXX° tercio; regni que nostri XXX° octavo.

Thomas de Canelles, mandato regio
facto per thesaurarium. Pro.

ACA. C. r. 923, f. 164 v.

3

[1391] febrer 4, Blanes.

Ambert de Vilanova i el seu fill Galceran confessen haver rebut del notari Jaume Des-Puig els documents que es descriuen.

Nos, Ambertus de Villa Nova et Galcerandus, eius filius, procuratores etc., fatemur vobis, Iacobo de Podio etc., quod tradidistis nobis instrumenta infrascripta:

Primo, quoddam instrumentum quod Galcerandus de Cartiliano confirmavit Bernardo de Pineta castrum de Blanis; quod instrumentum fuit factum octo kalendis december anno a nativitate Domini M^oCCL^o, et clausum per Marchum, presbiterii (sic);

item, aliud instrumentum recognitionis feudi, quod Bernardus de Pineda, filius et heres Russi de Pineda, militis, quondam, fecit nobili domine Ermesende de Cartiliano, filie et heredi nobilis Guillelmi Gaucerandi de Cartiliano, quondam; quod instrumentum fuit factum IX kalendis september anno MCCC tercio decimo, et clausum per Franciscum Simonis, publicum notarium;

item, aliud instrumentum confirmationis quod Bernardus, per Dei gratiam episcopus Gerundensis, fecit de [ ] decime parrochie

de Tordera Russo de Pineta, militi, quod fuit, [actum] Gerunde, otcava idus december anno a nativitate Domini MCC nonagesimo [ ], et clausum per Guillelmum de Soquarats, publicum notarium dicti episcopi;

item, aliud instrumentum permutacionis feudi, quod Bernardus de Pineta fecit Arnaldo Guillelmi de Cartiliano, quod instrumentum recognicionis feudi fuit factum IIII nonas februarii anno MCCL nono, et clausum per Lambardum, notarium;

item, aliud instrumentum laudacionis et confirmacionis, quod Arnaldus Guillelmi de Cartiliano fecit Rosso de Pineta, filio quondam Ferrarii, quondam de Manola, militis, de toto illo feudo, quod per ipsum tenebat in parrochia Sancte Marie et Sancti Petri de Pineta, e in parrochia Sancti Stephani de Tordera et Sancti Michaelis de Valle Manya, quod instrumentum fuit factum XVII kalendis madii anno MCCLXX nono, et clausum per Raymundum [ ], mandato Raimundi de Toylano, publici Gerunde notarii;

item, aliud instrumentum concessionis factam per Bernardum de Cartiliano et per Sauram, eius uxorem, Russo de Pineta de quodam feudi, quod instrumentum fuit factum III kalendis october anno Domini MCCXVIII, et clausum per Bernardum;

item, aliud instrumentum permutacionis, quod Gerallus, vicecomes Caprarie, Bernardo de Pineta, de quibusdam mansis et burdis cum eorum personis, quod instrumentum fuit factum III nonas februarii anno Domini MCCL^o nono, et subsignatum per Ab. Lambardi;

item, aliud instrumentum laudacionis, permutacionis et confirmacionis factum per Iacobum, Dei gratiam (*sic*) regem Aragonum, Maiorice et Valencie, quam nobilis Geraldus, per Dei gratiam vicecomes de Capraria, ex una parte, et Arnaldus Guillelmi de Cartiliano et Bernardum de Pineta, ex altera, fecerunt [ ], quod fuit factum Barchinone, II nonas februarii anno MCCLIX, et subsignatum per dictum regem, in quo quidem instrumento est cordula cum sigillo cere.

El pro [ ] in posse dicti notarii dicta instrumenta infra spacium unius mensi. Et [ ].

Actum IIII die februarii.

Testes: Bernardus Jaupi et Berengarius Andree et Petrus Iohannis, scriptor ville de Blanis.

ACA. N. Blanes, Jacme Des-Puig, 1391-1395, f. 3 v.

ANTONI M. ARAGÓ

Arxiu de la Corona d'Aragó.